

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

© 2014 МЕЛЬНИЧЕНКО О. В.

УДК 336.74

Мельниченко О. В. Глобалізаційні передумови виникнення та розвитку електронних грошей

У статті викладено дослідження глобалізаційних передумов виникнення та розвитку електронних грошей. Доведено, що до них належать соціально-економічні фактори, що приводять до перенесення цінностей із матеріально-побутової площини в соціально-економічну, де більшої актуальності набувають зручність, швидкість розрахунків і отримання благ, а також моральне задоволення учасників економічних відносин. Технологічні чинники сприяють розвитку техніки та технологій, за допомогою яких можна досягти якісно вищого рівня суспільного відтворення завдяки доступності послуг, які раніше були недоступними. Політичні передумови пов'язані з намірами влади держав до об'єднання з іншими країнами для досягнень у бізнесі, безпеці й соціальних стандартах. Виокремлено також групу факторів впливу на навколишнє середовище з метою економії природних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій та винайдення альтернативних ресурсів і засобів забезпечення безпечного та комфортного життя суспільства.

Ключові слова: електронні гроші, глобалізація, навколишнє середовище, ресурси, фінанси.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 30.

Мельниченко Олександр Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, докторант, Житомирський державний технологічний університет (вул. Черняхівського, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

УДК 336.74

UDC 336.74

Мельниченко А. В. Глобализационные предпосылки возникновения и развития электронных денег

В статье представлено исследование глобализационных предпосылок возникновения и развития электронных денег. Доказано, что к ним относятся социально-экономические факторы, которые приводят к переносу ценностей с материально-бытовой плоскости в социально-экономическую, где большую актуальность приобретают удобство, скорость расчетов и получения благ, а также моральное удовлетворение участников экономических отношений. Технологические факторы способствуют развитию техники и технологий, с помощью которых можно достичь качественно более высокого уровня общественного воспроизводства благодаря доступности услуг, которые ранее были недоступны. Политические предпосылки связаны с намерениями властей государств к объединению с другими странами для новых достижений в бизнесе, безопасности и в социальных стандартах. Выделена также группа факторов влияния на окружающую среду с целью экономии природных ресурсов, внедрения энергосберегающих технологий и изобретение альтернативных ресурсов и средств обеспечения безопасного и комфортного жизни общества.

Ключевые слова: электронные деньги, глобализация, окружающая среда, ресурсы, финансы.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 30.

Мельниченко Александр Витальевич – кандидат экономических наук, доцент, докторант, Житомирский государственный технологический университет (ул. Черняховского, 103, Житомир, 10005, Украина)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

Melnychenko O. V. Globalization Backgrounds for the Emergence and Development of Electronic Money

The article studies the globalization backgrounds for the emergence and development of electronic money. It is proved that these backgrounds are social and economic factors that lead to transfer of values from the material and household into the socio-economic planes, where the actual gains turned out to be convenience, quickness of payments and faster obtention of benefits as well as the moral satisfaction of participants of the economic relations. Technological factors contribute to the development of technics and technologies that help to achieve a higher level of the social reproduction due to the availability of services that were not available previously. Political backgrounds are associated with the intentions of the authorities of states to unite with other countries for the new achievements in business, safety and social standards. Also the group of factors of influence on the environment was highlighted, which aim to save the natural resources, to implement the energy-saving technologies and to invent the alternative resources and means to ensure a safe and comfortable living of society.

Key words: electronic money, globalization, environment, resources, finance.

Pic.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 30.

Melnychenko Oлександр V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree, Zhytomyr State Technological University (vul. Chernyakhovskogo, 103, Zhytomyr, 10005, Ukraine)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

Досягнення в науково-технічній сфері впливають на свідомість людей, стосунки між ними, визначають розвиток держави та суспільства. Вони розширюють горизонти, зближують культури, народи, країни й економіки. Із кожним витком спіралі прогресу протягом сторіч відбуваються події, що формують взаємини між людьми в усьому світі, зближують їх у часі, у просторі, інтелектуально, морально та економічно, у тому числі й між поколіннями. Так, із винайденням, наприклад, залізниці, людство отримало можливість частіше бачитись із близькими, рідними, партнерами, доставляти вантажі на більші території, розширювати ринки збуту. Від початку книгодрукування отримав нового поштовх інформаційний розвиток; механізуючи чи автоматизуючи виробництво, підприємці отримують

додатковий товар, кількість якого може бути більшою за попит всередині населеного пункту, країни чи континенту. Ці та інші аспекти, на нашу думку, вказують на безпосередній зв'язок глобалізації та науково-технічного прогресу, які впливають на кожну особу в цілому світі. На виклики часу та потреби суспільства одним із перших реагує фінансово-банківський сектор міжнародної економіки. Сьогодні саме він часто стає індикатором розвитку інформаційних технологій або й сам спонукає їх до нових звершень. Так, із появою більш швидких і надійних систем збереження та обробки інформації бухгалтерський облік у банках почав здійснюватися виключно в електронно-цифровому середовищі, спонукаючи розробників апаратного та програмного забезпечення вдосконалювати засоби його ведення. З іншого боку,

існуючі потужності інформаційних систем дозволяють зберігати та передавати найціннішу банківську інформацію надійними каналами, що приводить до розвитку засобів платежів, розширення можливостей для клієнтів і підвищення конкурентоспроможності самих банків. Одним із таких удосконалень було винайдення електронних грошей, якому передувала низка подій, що нерозривно пов'язані з досягненнями в науково-технічній сфері, розвитком міжнародних стосунків і доступом до інформації, прагненням суспільства до спрощення стосунків, а бізнесу – до примноження статків.

Питанням глобалізації, міжнародної економіки, макроекономіки, у тому числі й з питань їхнього впливу на фінансово-банківські системи країн, присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них варто виділити Баді Б., Базилевича В. Д., Долішнього М. І., Левітта Т., Лютого І. О., Міщенко В. І., Науменкову С. В., Норта Д., Савелко Т. В., Сенища П. М., Кравця В. М. тощо. Окремі науковці приділяють увагу дослідженням нових галузей економіки, наприклад, мегаекономіки [2], однак часто зіштовхуються з критикою з боку наукової спільноти [12]. За словами Ясинської Н. А., джерелом грошей і основним джерелом багатства в умовах глобалізації є фінансові операції та виробництво боргів (зобов'язань), які перетворюються у фінансовий актив, обертаються на фінансових ринках і є джерелом нового прибутку [21, с. 371]. Дослідники, вивчаючи фактори трансформації фінансових систем у глобальному вимірі, виділяють, зокрема, різноманіття фінансових інструментів, високий ступінь їхнього динамізму та зростання інтенсивності фінансових транзакцій, а також високий рівень мобільності на фінансових ринках [4; 13; 14]. Враховуючи вказані й інші думки науковців, вважаємо, слід особливу увагу приділити електронним грошам, які повною мірою відображають зазначені процеси.

Науковці, які вивчають проблеми глобалізації, мають спільні погляди стосовно того, що фінансова глобалізація є її складовою і найбільше проявляється в ній. У першу чергу проявляється вона в розвитку фінансових ринків, зростанні міжнародних потоків капіталу та посиленні активності міжнародних фінансових організацій [10, 11, 15]. За таких умов зростає ступінь відкритості національних економік, а найвизначнішою подією у сфері інтеграції світових фінансових ринків капіталу стало створення Європейського валютного союзу і уведення єдиної європейської валюти на території країн – його учасників. При цьому розвиток фінансової глобалізації забезпечується великими обсягами ліквідних коштів, що використовуються інвесторами для отримання прибутків [15, с. 173, 174, 176].

Внеском цієї статті в дослідження проблематики впливу глобалізації на фінансову сферу суспільних взаємовідносин є виявлення передумов виникнення та розвитку електронних грошей у визначеній предметній площині.

Метою цієї статті є дослідження глобалізаційних передумов виникнення та розвитку електронних грошей.

Узагальнюючи низку визначень у різних джерелах, що тлумачать глобалізацію, можемо сказати, що це процес, який робить більш інтенсивними міжнародні стосунки у різних сферах: економічній, політичній, культурній та з питань навколишнього середовища; або результат таких стосунків. При цьому до сьогодні серед економістів, політиків чи науковців немає єдиної думки щодо абсолютного позитиву від глобалізації чи негативу від її наслідків, хоч і проявляється вона у всіх сферах суспільно-політичного життя.

Доцільними є згадки також про відомих зарубіжних учених – професора Гарвардської Бізнес-школи Теодора Левітта (*Theodore Levitt*), який обґрунтував поняття глобалізації у своїй науковій статті «Глобалізація ринків» [27] і вважається його родоначальником. Ян Шолте (*Jan Scholte*) визначає п'ять характеристик глобалізації [28, с. 3, 16, 17]: інтернаціоналізація (*internationalization*), лібералізація (*liberalization*), універсалізація (*universalization*), вестернізація (*westernization*), або модернізація, та респатіалізація (*respatialization*), або детериторізація, за словами Бельської Т. В. [5, с. 73], яка доповнює цей перелік ще одним напрямом – *віртуалізацією* і дає докладну характеристику кожному з них. Ми вважаємо, що такий перелік може бути доповнений й іншими позиціями, виходячи з поглядів науковців, цілей досліджень чи інших аспектів. Нижче наведено міркування в рамках предмету нашого дослідження і поставленої мети з питань впливу глобалізаційних передумов виникнення та розвитку електронних грошей.

Електронні гроші, крім економічної, відіграють і важливу соціальну роль у першу чергу як засіб платежу для отримання різних благ, надаючи суспільству можливість використання надійного, зручного, безпечного та найбільш дружнього з існуючих до навколишнього середовища платіжного засобу. У цьому сенсі, за словами соціологів, глобалізаційні процеси виступають рушійною силою більшості соціальних змін [19, с. 65; 20, с. 16].

Спираючись на фундаментальні дослідження, зокрема, німецького федеративного дослідного центру (*Bundeszentrale für politische Bildung*) [30], групи вчених, бізнесменів і представників влади різних країн [7, с. 6 – 8] з різних країн, виділимо передумови глобалізаційних зрушень:

1. Комунікаційні та транспортні витрати. Лише відносно низькі витрати в цьому напрямі дозволяють планувати та реалізовувати нові стратегії виробництва, маркетингу, продажів тощо.

У дослідженні взято 1930 р. як точку відліку для порівняння вартості транспортних витрат і витрат на комунікації, які невпинно знижувались до 2000-х років, а витрати, наприклад, на зв'язок впали фактично до нуля. Так, трихвилинний телефонний дзвінок з Нью-Йорка до Лондона коштував у 1930 р. у цінах 1990 р. 245 доларів США, у 1970 р. – близько 30 доларів, у 2005 р. – 0,30 доларів, а починаючи із 2005 р., коли стали загальнодоступними та популярними дзвінки у мережі Інтернет, зокрема, за допомогою Скайп (*Skype*), вартість трихвилинної розмови між різними країнами чи континентами не коштує практично нічого для її учасників.

На *рис. 1* графічно зображено динаміку зниження витрат, де індекс 1930 р. = 100, а у *табл. 1* відображено

витрати на трихвилинну розмову Нью-Йорка до Лондона (телекомунікації), середні витрати на морські перевезення та портові збори за 907,17 кг (американська тонна) та середня вартість на повітряні перевезення на одну пасажиромілю. Зниження вартості на комунікації пов'язано в першу чергу з новими технічними розробками та появою масового ринку телекомунікаційних послуг, а на транспортні витрати – за рахунок зниження цін на нафту з початку 1980-х і 90-х років.

Слід, однак, зважати, що не в усіх країнах однаково розвиваються вказані напрями економіки, хоч в глобальному масштабі мають наведену тенденцію.

2. Вартість енергії. Одним із найбільш важливих джерел енергії у світі на сьогодні є нафта, від цін на яку в першу чергу залежить ціни на транспортні витрати. Іншим і другим за важливістю енергоресурсом є вугілля, від вартості якого також залежать багато сфер економіки багатьох країн. До 1970-х років ціна на нафту була досить низькою, однак у результаті перш за все політич-

них міркувань та згідно з пов'язаними з глобалізацією процесами ціна на нафту і нафтопродукти зросла у цей період з урахуванням інфляції майже на 780% і залишається нестабільною і до сьогодні (рис. 2).

Слід, однак, зазначити, що у 2008 р. середня ціна нафти становила 97,3 доларів США за барель при 144 дол. на початок липня і 40 дол. на кінець року. Разом з тим, на середину жовтня 2014 р. ціна знизилась до 82,2 дол. за барель.

3. Торговельні тарифи. Глобалізація прискорюється також завдяки зниженню торговельних тарифів, оскільки вони сприяють міжнародній торгівлі. У світі сьогодні більше 95% товарів на світовому ринку продаються та придбаваються відповідно до правил Світової організації торгівлі (СОТ), членами якої є 160 країн світу (з 26 липня 2014 р. після приєднання Ємена) [29] і яка створена з метою лібералізації міжнародної торгівлі й регулювання торговельно-політичних відносин держав-учасниць.

Рис. 1. Витрати на комунікації та транспортні витрати за 1930 – 2014 рр. [30]

Таблиця 1

Витрати на комунікації та транспортні витрати за 1930 – 2014 рр. [30]

Рік	Телекомунікації		Морський транспорт		Повітряний транспорт	
	Індекс (1930 р. = 100)	Дол. США	Індекс (1930 р. = 100)	Дол. США	Індекс (1930 р. = 100)	Дол. США
1930	100,00	244,65	100,0	60	100,0	0,68
1940	77,05	188,51	105,0	63	67,7	0,46
1950	21,75	53,20	56,7	34	44,1	0,30
1960	18,75	45,85	45,0	27	35,3	0,24
1970	12,91	31,58	45,0	27	23,5	0,16
1980	1,96	4,80	40,0	24	14,7	0,10
1990	1,36	3,32	48,3	29	16,2	0,11
2000	0,35	0,86	35,0	21	11,8	0,08
2005	0,12	0,30	н. д.	н. д.	н. д.	н. д.
2014	0,00	0,00	н. д.	н. д.	н. д.	н. д.

Примітка: н. д. – немає даних.

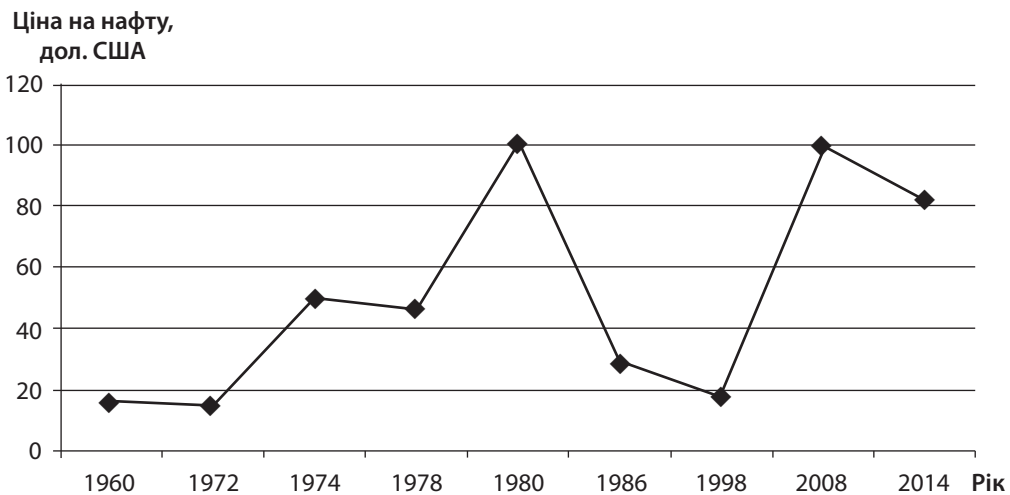

Рис. 2. Ціна на нафту за 1960 – 2014 рр., дол. США за барель [30]

Зазначені вище передумови глобальних перетворень проявляються в різних сферах і пов'язані також, на нашу думку, і з появою електронних грошей у світі та чинять вплив на їх подальший розвиток. Вони відображають зміни у різних сферах міжнародної економіки та визначають їх розвиток. На окремих з них, що належать до предмету нашого дослідження й поставленої в роботі мети, зупинимось більш докладно:

- ✦ *навколишнє середовище* – необхідність пошуку компромісу між бізнесом і суспільством у налагодженні виробничих процесів для нанесення мінімальної шкоди природі та виготовленні відповідної, дружньої до навколишнього середовища продукції.

Із середини XIX століття глобальна температура зросла на один градус. Основною причиною техногенного глобального потепління (60 відсотків діоксиду вуглецю (CO₂)) є результатом спалювання викопного палива, вирубки лісів, ерозії ґрунтів і спалювання деревини. Глобальна зміна клімату має подальші наслідки для людей: у деяких районах збільшується кількість повеней та сильних дощів, в інших кількість опадів зменшується, а тривалих посух зростає, що призводить до неврожайів, проблем з водопостачанням чи до зміни цілих районів проживання. Також ліси є унікальними екосистемами, що мають особливе значення для збереження біорізноманіття і для багатьох природних циклів, а їх знищення є особливою проблемою;

- ✦ *туризм* – за 1950 р. показник людино-заїздів склав 25 млн, а у 2013 р. – 1087 млн, і ще на 4,6%, або на 22 млн прибуттів – у першому півріччі 2014 р. порівняно з цим самим періодом у 2013 р. [24];
- ✦ *міжнародна мова* – жодна мова так не поширена у світі, як англійська: вона є рідною для 330 млн осіб і ще 500 млн використовують її як другу свою мову. У 59 країнах світу англійська є офіційною мовою, що дозволяє ефективно створювати та налагоджувати бізнес-зв'язки;
- ✦ *стандартизація* – проявляється у стандартах ведення бізнесу: від масштабних політичних, військових чи торговельних проектів (на рів-

ні Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої торговельної організації тощо) до найменшого і звичного платежу або переказу коштів (відповідно до правил SEPA, PayPal тощо) чи забезпечення діяльності підприємств взагалі, наприклад, згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності;

- ✦ *безпека* – глобалізація комунікацій розширює можливості злочинців у всьому світі й становить загрозу для нормальної життєдіяльності людей, що проявляється у військових, фінансових, інформаційних та інших загрозах;
- ✦ *людський капітал* – глобальний масштаб бізнесу приводить до залучення до участі в ньому різних людей, культур, народів. При цьому від знань і вмінь особистостей чи не найбільше залежить результат і можливості досягнення поставлених цілей в будь-яких справах;
- ✦ *інформаційні та комунікаційні технології* – даний аспект пов'язаний у першу чергу з мережею Інтернет, з розвитком каналів передачі даних через глобальну мережу.

Доступ до комунікаційних та інформаційних технологій покращився за останні 25 років у всьому світі. Цифровий розрив між державами зменшується – як в галузі фіксованого й мобільного зв'язку, так і стосовно Інтернету. Так, за даними Міжнародного союзу електрозв'язку (*International Telecommunication Union – ITU*) кількість підключень до Інтернету у світі зросла з 519 млн у 1990 р. до 2 923 млн індивідуальних користувачів у 2014 р. (оціночний показник). Ще більшим є зростання користувачів мобільних телефонів: з 11 млн у 1990 р. і до 6 915 млн у 2014 р. [26];

- ✦ *культура й релігія*.

Ця група факторів пов'язана з моральними, етичними, релігійними та історичними цінностями. Яскравим прикладом впливу цього фактора на діяльність підприємств є так званий Карикатурний скандал, пов'язаний із зображенням ісламського пророка Мухаммеда в одній із датських газет [9], чи інші схожі обставини. Таким чином, реалізуючи бізнес-ідеї, підприємцям доцільно врахову-

вати й ці фактори, особливо в країнах зі значною кількістю іноземців різних віросповідань, культур і поглядів.

Глобалізація в культурі також тісно пов'язана з їжею, зокрема із закладами швидкого харчування, як МакДоналдс (*McDonald's*), який вперше був відкритий у США в 1940 р., а сьогодні бере активну участь у формуванні міжнародної культури, обслуговує у 35 000 ресторанів по всьому світові близько 70 млн осіб щодня, а з 1985 р. МакДональдз було включено до списку «*Dow Jones Industrial*» (показник щоденного стану національної економіки США, що розраховується на основі показників 30 найбільших і найвпливовіших компаній країни). Таким чином, фактично гамбургер зайняв своє місце серед автомобілів, літаків і потягів як один зі стовпів американської економіки [8].

Жоден засіб масової інформації в світі не є таким впливовим, як Інтернет, який впливає також на зміст та форму комунікації. Через більше поширення, збільшення швидкості передачі даних і зміни у поведінці користувачів глобальної мережі вона все більше проникає у повсякденне життя більшості людей. Серед усіх видів комунікації через Інтернет найбільшою популярністю користуються так звані соціальні мережі, що пояснюється поєднанням у них різних медійних форматів: електронної пошти, чату, відео, зображення тощо. Вони служать для приватного та професійного спілкування, розповсюдження й обговорення інформації. Найбільшою серед соціальних мереж є Фейсбук (*Facebook*), кількість користувачів якої становить на сьогодні більше, ніж 1,3 млрд користувачів (рис. 3).

До соціальних аспектів глобалізації також належать музика, мода, телевізійні проекти, мистецтво та інше, що, однак, не відноситься до предмету нашого дослідження, але чинить вплив на взаємостосунки між людьми в усьому світі;

- ★ *фінанси* – глобалізація взагалі, та у фінансовій сфері зокрема, є проявом нових якостей у розвитку суспільства і вплив, який вона чинить на нього, доцільно використовувати з метою отримання додаткових переваг [3, с. 14].

Кількість користувачів,
млн осіб

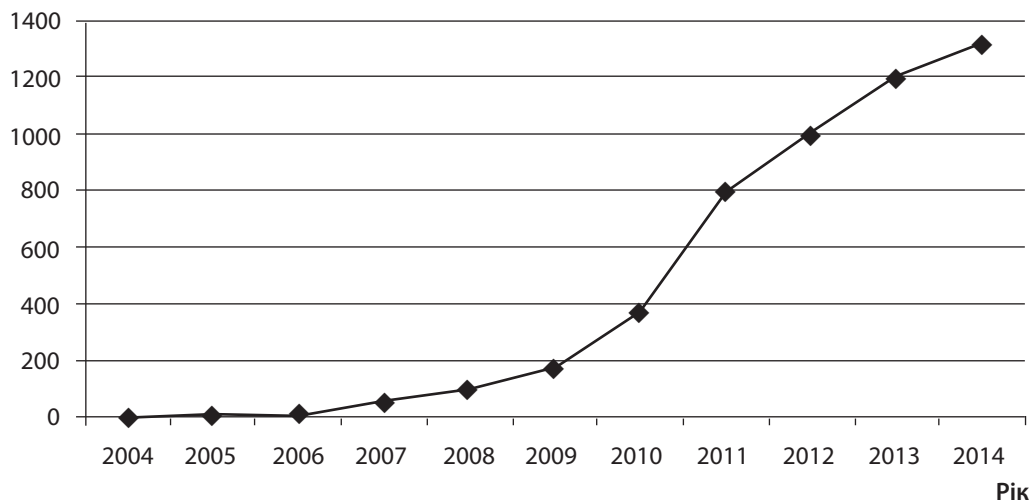

Рис. 3. Кількість користувачів Фейсбук, млн осіб [25]

Таку думку висловлюють дослідники, що вивчають питання розвитку банківського сектора економіки у взаємозв'язку із викликами глобалізації, і ми з нею абсолютно погоджуємось. За їх словами, фінансові ринки змінилися протягом останніх двох десятиріч у таких площинах: інтеграції фінансової індустрії та у технологіях надання фінансових послуг, що пов'язано зі зменшенням регуляторних бар'єрів і прогресом у комунікаційних технологіях [3, с. 15]. Підтримуємо також думку стосовно структурних змін у сфері фінансових послуг, що відбулися завдяки розвитку технологій і зниженню, завдяки цьому, вартості банківських послуг через зменшення, перш за все, операційних витрат на обслуговування клієнтів у зв'язку з автоматизацією великої кількості роботи, використанням систем дистанційного банківського обслуговування, мобільного банкінгу тощо. Разом з тим, відбуваються зміни в структурі індустрії фінансових послуг: з'являються небанківські установи, які також надають фінансові послуги, що в окремих аспектах можуть бути й більш привабливі, ніж традиційні банківські; набувають поширення вертикально інтегровані компанії, фінансові групи, котрі завдяки синергетичному ефекту поєднання ІТ-компаній, банків, страхових компаній тощо можуть більш якісно провадити свою діяльність та мати конкурентні переваги на ринку фінансових послуг.

Так, за даними одного з досліджень, Фінляндія, Данія, Японія та Німеччина мають найбільші показники впливу глобалізації на зростання їхніх економік – близько 20% зростання відбувається саме завдяки їй [23]. У зазначеному дослідженні мова йде також про те, що всі досліджувані держави вииграють від глобалізації, однак індустріально розвинені – значно більше, ніж, наприклад, Південно-Африканська Республіка, Росія, Бразилія, Мексика, Китай чи Індія.

У табл. 2 наведено дані про валовий внутрішній продукт (ВВП) окремих країн, їхнє населення та показник ВВП на душу населення. Виходячи з висновків за результатами вказаного вище дослідження, у прирості ВВП беруть також участь і глобалізаційні фактори.

Розмір валового внутрішнього продукту та інші показники окремих країн за 2009 та 2013 рр. [19, 22]

Країна	ВВП, трлн. дол. США			ВВП на душу населення, дол. США		
	2009 р.	2013 р.	Приріст, %	2009 р.	2013 р.	Приріст, %
Японія	5,037	4,897	-2,78	39 339	38 472	-2,20
Німеччина	3,417	3,730	+9,16	41 734	45 429	+8,85
Південно-Африканська Республіка	0,285	0,351	+23,16	5 655	6 635	+17,33
Росія	1,225	2,098	+71,27	8 579	14 618	+70,39
Бразилія	1,625	2,242	+37,97	8 396	11 155	+32,86
Мексика	0,884	1,261	+42,65	8 249	10 722	+29,98
Китай	4,912	9,185	+86,99	3 689	6 750	+82,98
Індія	1,263	1,930	+52,81	1 080	1 566	+45,00
Україна	0,114*	0,181*	+59,65	2 470	3 973	+60,85

Примітка: * – за даними Державної служби статистики України [6, 18] у розрахунку 8,00 грн за дол. США.

Разом з тим, підтримуємо Алейнікову О. В., яка зазначає, що економіка розвивається не за трендом, що характеризує економічне зростання, а циклічно і з постійними відхиленнями від нього – піднесення і спади [1, с. 1, 6]. Автор надає, крім іншого, монетарне пояснення циклу, що полягає в результаті змін грошових потоків, чи вартісному вираженні попиту на товари: при збільшенні грошового потоку стає жвавішою торгівля, розширюється виробництво і зростають ціни, і навпаки, коли грошовий потік зменшується. Зважаючи на це, вважаємо, що завдяки перевагам електронних грошей може бути також забезпечене збільшення грошового потоку, що може бути додатковим стимулом для початку піднесення економіки держави, де забезпечено й організовано на належному рівні обіг електронних грошей.

Фінансова глобалізація, як і будь-яке інше явище, має позитивні й негативні аспекти. До першої групи факторів, зокрема, відносять такі [15, с. 180]:

- ✦ загальнодоступна можливість проведення фінансових операцій у будь-який час завдяки об'єднанню торговельних систем в єдину інформаційну систему;
- ✦ висока мобільність капіталу та його висока ліквідність;
- ✦ зниження дефіциту фінансових ресурсів у різних країнах;
- ✦ багатфункціональність фінансового ринку: проведення операцій з різними видами активів, здійснення розрахунково-платіжних, страхових та інших фінансових послуг;
- ✦ надання різним валютам статусу вільноконвертованих;
- ✦ високі стандарти в управлінні фінансовими потоками тощо.

До другої групи аспектів належать:

- ✦ міграція капіталу у випадку економічних чи політичних негараздів завдяки тим самим технічним можливостям і високій мобільності капіталу, що ще більше погіршує ситуацію в країні, де відбуваються такі негаразди;

- ✦ зростання нестабільності національних фінансових ринків і більша чутливість до криз;
- ✦ залежність реального сектора економіки від монетарної складової тощо.

Ми пропонуємо виділити ще один фактор негативного впливу фінансової глобалізації на діяльність окремих держав, що пов'язаний із державністю і створює передумови для позиціонування країни у міжнародній політичній спільноті. Дослідники різних сфер науки вказують на винятковість рівня державності, що безпосередньо пов'язана з головним її атрибутом – національними грошима, що функціонують винятково на державному рівні [17, с. 69]. Саме при фінансовій глобалізації нівелюється цей атрибут держави, її символ та ідентифікатор.

Це підтверджують також культурологи, котрі стверджують, що власна грошова політика завжди виступала важливим атрибутом у державотворчих процесах, а в Україні з часу проведення грошової реформи почало успішно здійснюватись оздоровлення культурно-економічного життя нашої держави. Позитивне значення цей факт мав й для посилення довіри до України у світі [16, с. 18, 19].

Зважаючи на викладене, із залученням країн світу до всеохоплюючої фінансової глобалізації та об'єднання їх у континентальний, регіональний чи міжнародний валютний союз вони певною мірою втрачають свою соціокультурну та національну ідентичність. Для зменшення негативного впливу цих процесів на вказані аспекти електронні гроші також можуть виступати хранителем державності, оскільки на них менше впливають глобалізаційні процеси через невелику зацікавленість у них інвесторів, великих учасників ринків капіталів тощо.

ВИСНОВКИ

У роботі проведено аналіз впливу глобалізації на виникнення і розвиток електронних грошей. Виділено фактори, що впливають на їх популяризацію та розвиток, до яких, зокрема, можна віднести:

- ✦ *соціально-економічні*, завдяки яким відбувається розвиток держав і міждержавних зв'язків, що приводить, крім іншого, до фінансової глобалізації, наслідки якої сприяють зростанню добробуту суспільства і перенесенню цінностей із матеріально-побутової площини в соціально-економічну, де замість первинних потреб більшої актуальності набувають зручність, швидкість розрахунків і отримання благ, а також моральне задоволення учасників економічних відносин;
- ✦ *технологічні*, які сприяють розвитку техніки та технологій, зокрема інформаційних систем, за допомогою яких можна досягти якісно вищого рівня суспільного відтворення завдяки доступності послуг, які раніше були надто дорогими чи неможливими взагалі;
- ✦ *політичні*, пов'язані з намірами влади держав до об'єднання з іншими країнами з метою отримання більшої конкурентної переваги в бізнесі, безпеці, соціальних стандартах перед іншими країнами завдяки ефекту масштабу та колективної відповідальності за результат;
- ✦ *впливу на навколишнє середовище* – ця група факторів пов'язана з необхідністю зменшення негативного впливу на навколишнє середовище життєдіяльності людей і полягає у прагненні високорозвиненого суспільства до винайдення нових способів організації усіх процесів, що здійснюються у світі, з метою якомога більшої економії природних ресурсів, впровадження енергозберігаючих технологій та винайдення альтернативних ресурсів і засобів забезпечення безпечного та комфортного життя суспільства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алейнікова О. В.** Теорії циклічності та проблеми структурних, фінансових та системних криз суспільного виробництва / О. В. Алейнікова // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_3.pdf
2. **Багратян Г.** Введение в мегаэкономику: теория, методология, практика : монография / Г. Багратян, И. Кравченко. – К. : УБД НБУ, 2012. – 158 с.
3. **Батковський В.** Сучасні тенденції розвитку банківського сектора та нові виклики глобальній фінансовій стабільності / В. Батковський, О. Любка // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 138. – С. 13 – 18.
4. **Бурцев В. В.** Основной конкурентный потенциал страны-системы в условиях финансовой транснационализации / В. В. Бурцев // Финансовый менеджмент. – 2001. – № 6. – С. 3.
5. **Бельська Т. В.** Глобалізація як фактор трансформації владно-суспільних відносин / Т. В. Бельська // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 1. – С. 72 – 78.
6. Валовий внутрішній продукт України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/express/expr2014/03_14/53w.zip
7. **Евдокимов А. И.** Тенденции глобализации международного бизнеса / А. И. Евдокимов, В. И. Черенков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elibrary.unecon.ru/materials_files/izv/izvSPbUEF2003_3_C5_22_s.pdf
8. Історія та сьогодення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mcdonalds.ua/ukr/pro-kompaniju/storja-ta-sogodennja/>
9. Карикатурний скандал 2005 – 2006 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
10. **Кругликова Е. В.** Финансовая глобализация : содержание и проблемы / Е. В. Кругликова // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.science-education.ru/pdf/2014/4/189.pdf>
11. **Мамотенко Д. Ю.** Глобалізація міжнародних фінансових ринків / Д. Ю. Мамотенко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – № 39. – С. 229 – 237.
12. **Мартиросян А.** Востребована ли «мегаэкономика»? / А. Мартиросян [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.noravank.am/rus/articles/detail.php?ELEMENT_ID=5650
13. **Норт Д.** Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Дуглас Норт / Пер. с англ. А. Н. Нестеренко ; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с.
14. **Петрушевська В. В.** Адаптація фінансової політики України до умов глобалізаційних і євроінтеграційних процесів / В. В. Петрушевська // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 131 – 137.
15. **Примостка Л. О.** Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки / Л. О. Примостка, О. О. Чуб // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 172 – 183.
16. **Римар А. П.** Українські гроші як атрибут соціокультурної самоідентифікації національної держави : автореф. дис. ... канд. культурології: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / А. П. Римар. – К., 2009. – 23 с.
17. **Рябініна Л. М.** Гроші як атрибут державності країни / Л. М. Рябініна // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 2 (2). – С. 68 – 73.
18. Соціально-економічний розвиток України за січень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/so_ek_r_u/soekru_u/soekru_01_14.zip
19. **Федотова Н. Н.** Возможна ли мировая культура? / Н. Н. Федотова // Философские науки. – 2000. – № 4. – С. 58 – 68.
20. **Чернова К. О.** Глобалізація як вимір сучасності: соціокультурний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob13_16.pdf
21. **Ясинська Н. А.** Перетворені форми соціально-економічних відносин: практичні вимоги сучасності / Н. А. Ясинська // Проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 368 – 374.
22. CPMI – Red Book statistical update. September 2014 (provisional) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/cpmi/publ/d120p2.pdf>
23. Deutschland ist einer der größten Globalisierungspromoteure [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.spiegel.de/wirtschaft/studie-deutschland-gehört-zu-den-groessten-globalisierungsprofiteuren-a-960362.html>
24. International tourism exceeds expectations with arrivals up by 52 million in 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://media.unwto.org/press-release/2014-01-20/international-tourism-exceeds-expectations-arrivals-52-million-2013>
25. Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Facebook>
26. Key ICT indicators for developed and developing countries and the world (totals and penetration rates) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2014/ITU_Key_2005-2014 ICT_data.xls
27. **Levit Theodore.** The globalization of markets [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lapres.net/levit.pdf>
28. **Scholte J. A.** Globalization. A critical introduction. Second Edition / Jan Aart Scholte. – NewYork : PALGRAVE MACMILLAN, 2005. – 492 p.

29. Understanding the WTO : The Organization. Members and Observers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

30. Zahlen und Fakten Globalisierung [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/>

REFERENCES

Aleinikova, O. V. "Teorii tsyklichnosti ta problemy strukturnykh, finansovykh ta systemnykh kryz suspilnoho vyrobnytstva" [Theory and cyclical problems of structural, financial and management system of social production]. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_3.pdf

Bagration, G., and Kravchenko, I. *Vvedenie v megaekonomiku: teoriia, metodologiya, praktika* [Introduction to Megaeconomic: theory, methodology, practice]. Kyiv: UBD NBU, 2012.

Batkovskiy, V., and Liubkina, O. "Suchasni tendentsii rozvytku bankivskoho sektora ta novi vyklyky hlobalnii finansovii stabilnosti" [Modern trends in the banking sector and the challenges of global financial stability]. *Visnyk KNU imeni Tarasa Shevchenka*, no. 138/2012 (2012): 13-18.

Burtsev, V. V. "Osnovnoy konkurentnyy potentsial strany-sistemy v usloviakh finansovoy transnatsionalizatsii" [The main competitive potential of countries in terms of financial transnationalization]. *Finansovyy menedzhment*, no. 6 (2001): 3-.

Bielska, T. V. "Hlobalizatsiia iak faktor transformatsii vladnosuspilnykh vidnosyn" [Globalization as a factor in the transformation of power-social relations]. *Publitchne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, no. 1 (2013): 72-78.

Chernova, K. O. "Hlobalizatsiia iak vymir suchasnosti : sotsiokulturnyi aspekt" [Globalization as a dimension of our time: the socio-cultural aspect]. http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob13_16.pdf

"CPMI – Red Book statistical update. September 2014 (provisional)". <http://www.bis.org/cpmi/publ/d120p2.pdf>

"Deutschland ist einer der grobten Globalisierungsprofiteure". <http://www.spiegel.de/wirtschaft/studie-deutschland-gehoert-zu-den-groessten-globalisierungsprofiteuren-a-960362.html>

Evdokimov, A. I., and Cherenkov, V. I. "Tendentsii globalizatsii mezhdunarodnogo biznesa" [Globalization trends of international business]. http://elibrary.unecon.ru/materials_files/izv/lzvSPbUEF2003_3_C5_22_s.pdf

Fedotova, N. N. "Vozmozhna li mirovaia kultura?" [Is it possible to world culture?]. *Filosofskie nauki*, no. 4 (2000): 58-68.

Facebook. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Facebook>

"Istoriia ta syohodennia" [History and present]. <http://www.mcdonalds.ua/ukr/pro-kompaniju/storja-ta-sogodennja/>

"International tourism exceeds expectations with arrivals up by 52 million in 2013". <http://media.unwto.org/press-release/2014-01-20/international-tourism-exceeds-expectations-arrivals-52-million-2013>

Kruglikova, E. V. "Finansovaia globalizatsiia : sodержanie i problemy" [Financial globalization: the content and challenges]. <http://www.science-education.ru/pdf/2014/4/189.pdf>

"Karykaturnyi skandal 2005-2006 rokov" [Caricature scandal of 2005-2006]. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

"Key ICT indicators for developed and developing countries and the world (totals and penetration rates)". http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2014/ITU_Key_2005-2014_ICT_data.xls

Levitt, Th. "The globalization of markets. <http://www.lapres.net/levit.pdf>

Martirosian, A. "Vostrebovana li «megaekonomika»?" [Whether demand "Megaeconomic"?]. http://www.noravank.am/rus/articles/detail.php?ELEMENT_ID=5650

Mamotenko, D. Yu. "Hlobalizatsiia mizhnarodnykh finansovykh rynkiv" [The globalization of international financial markets]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA*, no. 39 (2009): 229-237.

Nort, D. *Instituty, institutsionalnye izmeneniia i funktsionirovanie ekonomiki* [Institutions, Institutional Change and Economic Performance]. Moscow: Nachala, 1997.

Prymostka, L. O., and Chub, O. O. "Finansova hlobalizatsiia : sutnist, formy proiavu, naslidky" [Financial globalization: the nature, manifestations, consequences]. *Finansy, oblik i audyt*, no. 18 (2011): 172-183.

Petrushevska, V. V. "Adaptatsiia finansovoi polityky Ukrainy do umov hlobalizatsiinykh i ievrointehratsiinykh protsesiv" [Adaptation of financial policy Ukraine to the conditions of globalization and European integration processes]. *Problemy ekonomiky*, no. 2 (2014): 131-137.

Rymar, A. P. "Ukrainski hroshi iak atrybut sotsiokulturnoi samoidentyfikatsii natsionalnoi derzhavy" [Ukrainian money as an attribute of social and cultural identity of the nation state]. *Avtoref. dys. ... kand. kultur.:* 26.00.01, 2009.

Riabina, L. M. "Hroshi iak atrybut derzhavnosti krainy" [Money as an attribute of statehood country]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 2 (2 (2013): 68-73.

"Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok Ukrainy za sichen 2014 roku" [Socio-economic development of Ukraine in January 2014]. http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/so_ek_r_u/soekru_u/soekru_01_14.zip

Scholte, J. A. *Globalization. A critical introduction*. New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2005.

"Understanding the WTO : The Organization. Members and Observers". http://wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

"Valovyi vnutrishnii produkt Ukrainy za 2013 rik" [Gross domestic product Ukraine for 2013]. http://ukrstat.org/uk/express/expr2014/03_14/53w.zip

Yasynska, N. A. "Peretvoreni formy sotsialno-ekonomichnykh vidnosyn: praktychni vymohy suchasnosti" [The converted form of socio-economic relations: practical demands of today]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2013): 368-374.

"Zahlen und fakten Globalisierung". <http://www.bpb.de/nachschlagen/zahlen-und-fakten/globalisierung/>